

Erregeen sukaldaria eta sukaldarien erregea

NAGORE
IRAZUSTABARRENA
URANGA

Saint-Cloud (Frantzia), 1810eko apirilaren 1a. Napoleon enperadorea Maria Luisa Austriakoarekin ezkondu zen, eta eztei-tarta ikusgarria Marie-Antoine Carême (1784-1833) sukaldari ospetsuak egin zuen.

Baina Carême gorteko luxuetatik urrun jaio zen, Pariseko auzune txiro batean eta txabola xume bat partekatu behar zuen gurasoekin eta hamalau anai-arrebekin. 1792an, zortzi urte zituela, Frantziako Iraultzaren Izualdiarekin batera hasi zen mutikoaren izualdia; gurasoek, familia mantendu ezinik, Antonin –hala esaten zioten– Parisko atari batean abandonatu zuten zaku bat eta txanpon gutxi batzuekin. Hainbat egunez errai ibili ondoren, jatetxe merke batean hartu omen zuten eta han hasi zen lanean aterpe eta janariaren truke. Biografia berriek mitoa elikatzeke kontakizun puztua dela diote, eta, ziurrenik, gurasoek zuzenean negoziatu zutela mutikoaren “kontratazioa”. Baina kontua da, bere dohainak medio, urte gutxitan gora egin zuela sukaldaritzan. Askok historiako lehen chef ospetsutzat daukate, egungo sukaldari famatu eta mediatikoen aitzindaritzat.

Bera baino askoz lehenago bazeuden sukaldari nabarmenak, Guillaume Tirel, esaterako. XIV. mendean Frantziako errege-erreginentzat aritu zen eta sukaldaritza-liburu bat ere idatzi zuen. Sukaldari ezagun eta bikaina zen, baina ez zuen Carêmeren eraginik izan.

Paul Freedman historialariaren hi-

Marie-Antoine Carême sukaldari ezaguna du protagonista izen bereko telesail berriak.

tzetan, “egun oraindik indarrean dagoen sukaldeko funtzionamendua ezarri zuen”. Horrez gain, plateren, saltsen eta hornigaien konbinazio egokienak definitu zituen. Eta jakinduria hori guztia hainbat liburuan jaso zuen. Fremanek dioenez, “ez zeukan jatetxerik eta ez zuen herritarrekin harreman zuzenik; bere sukaldaritza-liburu ugariak ere ez zeuden zaleei zuzenduta, beste chef batzuei baizik”. Eta horri esker, Nathalie Cooke historialariaren ustez “chef belaunaldi berriak trebatzen ari zen, publiko zabalagoarentzat lan egingo zuten sukaldariak”.

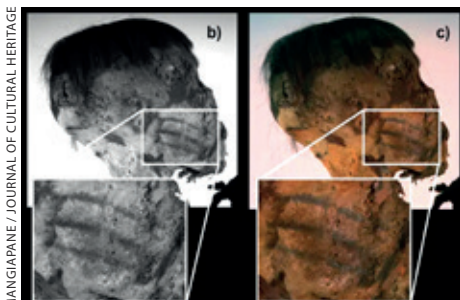
Baina Carême berak soilik gorteetan egin zuen lan. Napoleonez gain, Alexandro I.a tsarra, Charles Tayllerand, Jurgi IV.a Ingalaterrakoa edo Rothschild ba-

roia izan zituen bezero. Eta, zenbaiten ustez, harreman horiek sukaldaritzatik kanpo ere eragiteko erabili omen zituen. Esaterako, estreinatu berri den *Carême* telesailan sukaldaria espioitzan aritu zela kontatzen da. Baina historialari gehienek telesailaren argumentua korapilatzeke baliabide hutsa dela uste dute, eta Martin Bourboulon telesailaren zuzendariak ere lizentzia hori hartu izana aitortzen du. Bere ustez Carême ez zeukan espioitzaren beharrik eragina izateko, “bere sukaldeko jarduna nahikoa baitzen botere erakustaldia egiteko”. Telesailan Carêmeren rola jokatu duen Benjamin Voisin aktoreak, aldiz, beste modu batera adierazi du sukaldariaren garrantzia: “Gaur egun 100 milioi ikustaldi izango lituzke TikToken”. ●

Aurpegiko tatuaje bakanak

Duela mende bat Perun aurkitutako momia baten aurpegiko tatuajeak aztertu berri dituzte. Emakumezko baten momia da eta 800 urte inguru ditu. Adituek ez dakite zer funtzio zuten tatuaje horiek, baina oso bereziak direla nabarmendu dute. Batetik, aurpegiko tatuajeak, batez ere masaila-koak, ez dira batere ohikoak, eta trebezia

handiz egindako marra zuzenak ere ez. Baina erabilitako pigmentuengatik bereizten da nagusiki. Antzinako tatuajeetan egur-ikatzat zen pigmenturik erabiliena eta andetar momia honetan ez dute horren arrastorik topatu. Horren ordezt, magnetita edota piroxenoak aurkitu dituzte, egungo kosmetikan ohikoak diren osagaiak. ●

MANGIAPANE / JOURNAL OF CULTURAL HERITAGE